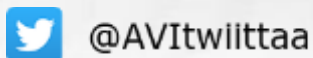

Omavalvonta sosiaali- ja terveyspalveluissa - aluehallintoviraston puheenvuoro

05.05.2022 / Annina Sadeoja ja
Aulikki Hautsalo

Säädökset omavalvonnasta

- **Laki hyvinvointialueesta (611/2021)**, mm.
 - Hyvinvointialueella palvelujen järjestäminen (7 §) ja tuottamista koskevan vastuun toteuttaminen ja sen valvontavastuu (10 §)
- **Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021)**
 - 6. luku Omavalvonta ja viranomaisvalvonta
- **Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta** valmistelussa (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta, laki korvaa lait yksityisestä sosiaali- ja terveydenhuollosta, lakiluonnos ollut lausunnolla 25.3.2022 saakka)

Toimintayksiköiden omavalvontavelvoite säilyy ennallaan

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta

Tavoitteena:

- Valvonnan toimintatapojen uudistaminen ja selkeyttäminen
- Tukea sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä ja tuottamista, muutoksia ja tiedonhallintaa
 - Toimintaedellytykset täyttyvät
 - palvelujen laatu <= ennakkollinen valvonta, omavalvonta, viranomaisvalvonta
- Mahdollistaa tehokkaan valvonnan asiakkaiden ja potilaiden perusoikeuksien ja asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi

**Valvontalain
tavoitteet**

**→ 1.1.2024
alkaen?**

“ Omavalvonta järjestämissä

Omavalvonta ja viranomaisvalvonta (6 luku):

- HVA:n ja yksityisen palveluntuottajan on varmistettava omavalvonnalla tehtäviensä lainmukainen hoitaminen (40 §)
- HVA:n on ohjattava ja valvottava ostopalvelutuottajiaan ja näiden alihankkijoita (41 §)
- HVA:lla omavalvonta laajenee kattamaan sekä järjestämisen että tuottamisen

Sote-valvontaa koskeva sääntely siirtyy vuoden 2024 alusta lukien kokonaisuudessaan sote-valvontalakiin (ollut lausunnolla)

HE 241/2020 vp - omavalvontaohjelma

Uusi strateginen instrumentti, joka tehtävänä on varmistaa, että vastuu palvelujen lainmukaisesta toteutumisesta kuuluu osaksi järjestämis- ja tuottamistehtävää

Yksityisen palveluntuottajan omavalvontaohjelman tulisi kattaa kaikki pt:n itsensä tuottamat ja alihankkijalta hankitut palvelut

Asetus ja määräykset annettaneen sote-valvontalain hyväksymisen jälkeen

Omavalvontaohjelman sisältö (40 §)

Omavalvontaohjelmassa on määriteltävä, miten seuraavat asiat kokonaisuutena järjestetään ja toteutetaan

- miten varmistetaan tehtävien lainmukainen hoitaminen
- miten varmistetaan tehtyjen sopimusten noudattaminen
- miten varmistetaan palvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus, laatu ja asiakkaiden yhdenvertaisuus
- miten edellä mainittujen asioiden toteutumista seurataan
- miten havaitut puutteellisuudet korjataan
- miten seurantaan perustuvat havainnot ja niiden perusteella tehtävät toimenpiteet julkaistaan

Ohjelman osaksi tulevat ajankohtaisesti voimassa olevat omavalvontasuunnitelmat ja potilasturvallisuussuunnitelmat

STM:lle valtuutus antaa tarkempia määräyksiä omavalvontaohjelman **yleisestä sisällöstä ja seurannasta** ja Valvira voi antaa määräyksiä **tarkemmasta sisällöstä ja toteutumisesta**

1.1.2023 kumoutuvat lait

Laila sosiaali- ja terveydenhuolto- ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulosta (616/2012) **kumotaan 1 päivänä tammikuuta 2023:**

- 1) kansanterveyslaki ([66/1972](#));
- 2) erikoissairaanhoidon laki ([1062/1989](#)), lukuun ottamatta lain 28 ja 29 §:ää;
- 3) sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annettu laki ([733/1992](#)); ja
- 4) alueen pelastustoimen valtionavustuksesta annettu laki ([1122/2003](#)).

Muutoksia tulossa myös:

HE 19/2022 ehdotetaan muutettavaksi oppilas- ja opiskelijahuoltolakia, terveydenhuoltolakia, korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia, sosiaalihuoltolakia sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annettua lakia.

Esitys liittyy sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen, jossa sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille.

“

Avoimia kysymyksiä

Aluehallintovirasto

- Järjestämislaki voimaan 1/23 ja valvontalaki 1/24 – missä aikataulussa asetus ja määräykset saadaan voimaan
 - Omavalvontaohjelma on strateginen asiakirja – miten ratkaistaan siihen liitettävien omavalvonta- ja potilasturvallisuussuunnitelmien hallinnointi ja ylläpito (jatkossa myös lääkehoitosuunnitelmat)
 - Järjestäjätahon ja tuottajan ov-ohjelmalla on eri funktio
 - Miten palvelusta vastaava palveluntuottaja vastaa toisen pt:n (alihankkijan) omavalvonnasta?
- (valvontalakia ei sovellettaisi tukipalveluihin?)

Lainsäädäntöperusta omavalvonnasta / sote-lait

Sosiaalihuolto

sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 47 §

Sosiaalihuollon toimintayksikön tai muun toimintakokonaisuudesta vastaavan tahon on laadittava omavalvontasuunnitelma sosiaalihuollon laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden varmistamiseksi.

Suunnitelma on pidettävä julkisesti nähtävänä, sen toteutumista on seurattava säännöllisesti ja toimintaa on kehitettävä asiakkailta sekä toimintayksikön henkilöstöltä säännöllisesti kerättävän palautteen perusteella.

henkilöstöön kuuluvan on toimittava siten, että asiakkaalle annettavat sosiaalipalvelut toteutetaan laadukkaasti.

Sosiaalihuoltolaki 48 §

...on ilmoitettava viipymättä toiminnasta vastaavalle henkilölle, jos hän tehtävissään huomaa tai saa tietoonsa epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan asiakkaan sosiaalihuollon toteuttamisessa.

...on tiedotettava henkilöstölleen ilmoitusvelvollisuudesta ja sen käyttöön liittyvistä asioista. Ilmoituksen tehneeseen henkilöön ei saa kohdistaa kielteisiä vastatoimia ilmoituksen seurauksena

Laki yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011) 6 §

Yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajan on laadittava toiminnan asianmukaisuuden varmistamiseksi **omavalvontasuunnitelma**, joka kattaa kaikki palvelujen tuottajan sosiaalipalvelut ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitetut palvelukokonaisuudet. Palvelujen tuottajan on pidettävä omavalvontasuunnitelma julkisesti nähtävänä ja seurattava sen toteutumista.

Terveydenhuolto:

Yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) tarkoitettuja palvelun tuottajilla on oltava lain 4 §:n mukainen lupa terveydenhuollon palvelujen antamiseen ja lain 6 §:n 1 momentin (377/2009) mukaan palvelujen tuottajan toimiessa useammassa kuin yhdessä toimipaikassa terveydenhuollon palveluista vastaavan johtajan on laadittava **omavalvontasuunnitelma**. (laki voimassa 31.12.2023 saakka)

Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 8 § Terveydenhuollon toimintayksikön on laadittava **suunnitelma laadunhallinnasta ja potilasturvallisuuden täytäntöönpanosta**. Suunnitelmassa on otettava huomioon potilasturvallisuuden edistäminen yhteistyössä sosiaalihuollon palvelujen kanssa

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus laadunhallinnasta ja **potilasturvallisuuden täytäntöönpanosta** laadittavasta **suunnitelmasta** (341/2011)

Linkit voimassa oleviin määräyksiin ja lomakkeisiin

Valviran määräys 1/2014 ja ohjaava lomake sosiaalipalveluille:

<https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-valvonta/omavalvonta>

Valviran määräys ja lomake yksityisille terveydenhuollon palveluille:

https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/yksityisen_terveydenhuollon_luvat/omavalvontasuunnitelma_2

Julkisen terveydenhuollon laadunhallinta- ja potilasturvallisuussuunnitelman rakennemalli:

<https://spty.fi/ammattilaisille/>

Omavalvontasuunnitelman laatiminen

Laadittava henkilökunnan ja esihenkilön/johdon yhteistyönä

Pidettävä toimintayksikössä julkisesti nähtävänä; hyvä käytäntö nettisivuilla

Sosiaalihuollossa uuden palveluntuottajan on laadittava omavalvontasuunnitelma 6 kk:n kuluessa toiminnan aloittamisesta.

Terveydenhuollossa omavalvontasuunnitelma on oltava laadittuna heti toiminnan alkaessa.

Omavalvonnan avulla varmistetaan palvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu sekä asiakkaiden yhdenvertaisuus

Valvontaviranomaiselle suunnitelma kertoo, miten yksikössä toimitaan, kun todetaan, että palvelu ei toteudu asetettujen tavoitteiden mukaisesti tai asiakasturvallisuus uhkaa vaarantua.

OVS toimii yksikön käyntikorttina myös läheisille, sen tulee olla mahdollisimman selkeä sekä kuvata yksikön toimintaa.

OVS on laadun- ja riskienhallinnan työväline → osa jokapäiväistä työtä yksikössä

“

**Kuka vastaa
omavalvonnan
toteuttamisesta**

Aluehallintovirasto

VASTUUTYÖNTEKIJÄN VASTUUT :

- vastuun sisältö, tehtävät ja velvoittavuus (näkykö tehtävänkuvassa)
- vastuutyöntekijän tehtävään perehdyttäminen ja kouluttaminen
- OMAHOITAJA / VASTUUTYÖNTEKIJÄ
 - omavalvonnan vastuutyöntekijä
 - lääkehoitovastaava
 - terveydenhuollon laitteet ja tarvikkeet – vastaava
 - tietosuojavastaava
 - turvalaitteista vastaava
- Jokaisen työntekijän henkilökohtainen vastuu jatkuvasta omavalvonnasta; ilmoitusvelvollisuus SHL 48-49 §

Omavalvonnin toimeenpano

Omavalvontasuunnitelmassa on kuvattava

- miten toimintayksikön riskienhallinta toteutetaan käytännössä
 - miten tiedot esiin tulleista laatupoikkeamista ja vaaratilanteista käsitellään
 - miten ne kirjataan
 - miten korjaavat toimenpiteet toteutetaan
 - miten muutoksista tiedotetaan henkilökunnalle ja muille yhteistyötahoille
 - luettelo riskienhallinnan ohjeista
 - ilmoitusvelvollisuus ja siihen liittyvät käytännöt
 - riskien tunnistaminen – ennakkollinen prosessien analysointi
 - riskitiedon ja palautteen käsittely
- Omavalvonnin toimeenpanon prosessi on osa riskienhallinnan prosessia

Omavalvonta on riskinhallintaa; kuvataan riskienhallinnan prosessit

“

Vinkkejä omavalvonta- suunnitelman arviointiin

Aluehallintovirasto

- Onko asiat kirjattu ymmärrettävästi ja kuvaavatko ne yksikön toimintaa?
- Arvioidaanko riskejä sekä asiakkaiden että työntekijöiden turvallisuuden ja oikeuksien näkökulmasta?
- Kuka vastaa omavalvonnan suunnittelusta ja toimeenpanosta?
- Onko henkilöstö ollut mukana suunnittelussa?
- Miten suunnitelmaa toteutetaan käytännössä ts. onko riskienhallinnan prosessi kuvattu realistisesti?
- Onko suunnitelma julkisesti nähtävänä?
- Ovatko arvot ja toimintaperiaatteet asiakastyön arvoja vai kenties yritystoiminnan arvoja?

Tulevaisuuden valvontamalli?

- Toimintayksiköiden omavalvonta toimii; henkilöstö ymmärtää omavalvonnan merkityksen ja vastuuhenkilöt vastaavat omavalvonnan toteuttamisesta
- Omavalvontasuunnitelmat ovat monipuolisia arjen työvälineitä ja ne sisältävät mittareita sekä menetelmiä omavalvonnan toteuttamiseen
- Omavalvontaohjelmat kuvaavat selkeästi, miten hyvinvointialueet varmistavat tehtävien hoitamisen; valtakunnallisesti vertailukelpoisia
- Palveluntuottajien omavalvontaohjelmat toimivat palveluntuottajan riskien- ja laadunhallintaa tukevinä sekä varmistavinä asiakirjoina
- Hyvinvointialueella valvontatiimi: toteuttaa suunnitelmallista valvontaa mm. raportoinnin sekä seurannan avulla ja omaa vahvan asiantuntemuksen koko sote-palvelukentästä, vastaa epäkohtien käsittelystä, ohjaa ja neuvoo, seuraa omavalvontaohjelman toteutumista

Viranomaisvalvonta

- Ennakollinen valvonta (esim. lupahallinnossa)
- Valvontaohjelmiin perustuva valvonta
- Valvontaohjelmat parantavat valvonnan ennakoitavuutta ja läpinäkyvyyttä
- Valvontaohjelmat toimivat myös omavalvonnan tukena
- Jokaisessa valvontaohjelman mukaisessa valvontatoimenpiteessä selvitetään ja ohjataan omavalvontaa(n)
- Valvontaviranomaisen tärkeä tehtävä on omavalvonnan tukeminen
- Reaktiivista valvontaa toteutetaan yhteistyössä hyvinvointialueen valvontatiimin kanssa, jos tarvitaan vahvempia hallinnollisia seuraamuksia
- Omavalvonta ja sen edistäminen on mukana läpi koko valvontaprosessin

